

Pranostiky = moudra předků

22

CÍL:

- Vnímání a pochopení přírodních jevů.
- Osvojení vědomostí a dovedností k systematickému zaznamenávání přírodních jevů.
- Objevování pranostik, porozumění jejich významu, ověření jejich pravdivosti.
- Utváření ohleduplného vztahu k dědictví a moudrosti našich předků.

MOTIVACE:

Se všemi měsíci se pojí velké množství pranostik. Nejvíce je jich svázáno se zimním měsícem lednem. Některé jsou velmi známé, ale některé neznají možná ani vaše babičky. Naši předkové věnovali počasí mnohem větší pozornost, protože při zemědělské práci hraje důležitou roli. Během mnohaletých pozorování zjistili, že v určitém období se počasí pravidelně opakuje, nebo že počasí v lednu často ovlivňuje kvalitu úrody v září.

Pokud se Vám moudra našich předků líbí a rádi byste si ověřili znění pranostik na dnešním počasí, pak jste si zvolili správný metodický list.

Motivační rozhovor:

- Co je to pranostika?
Pranostika je žánr, který pochází z lidové slovesnosti. Slovo pranostika je odvozeno z latinského prognosis, což znamená předpověď, která se pojí s nějakým dnem nebo měsícem. Rčení, které spojuje určité meteorologické jevy a roční období, je založeno na dlouhodobé lidské zkušenosti. Některé mají humorný nádech a jsou velmi poetické. Pravdivost pranostik lze vyhodnotit ihned nebo v průběhu roku.
- Na čem jsou založeny předpovědi počasí v dnešní době?
- Lze předpovědět počasí na delší dobu?
- Najdete všechna jména vztahující se k pranostikám v současném kalendáři?
- Které pranostiky jsou neznámější?
- Máte svou oblíbenou pranostiku?

CÍLOVÁ SKUPINA:

žáci ZŠ, 5.–9. ročník

DOBA TRVÁNÍ:

měsíc, případně celý rok, pozorování mohou být součástí projektové či tematické výuky, školy v přírodě, výletu apod.

MÍSTO:

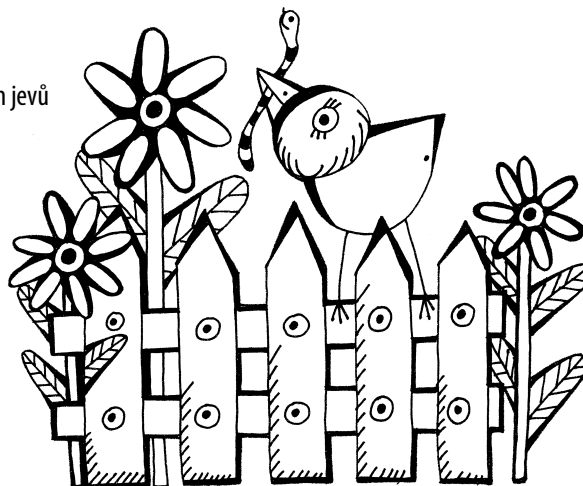
pracovna, přírodní prostředí

POMŮCKY:

Aktuální kalendář se jmény, pracovní list, část A – slouží k zaznamenávání počasí, školní meteorologická stanice (sledování teploty vzduchu, směr větru, oblačnosti, druhu srážek, množství srážek). Rozsah pozorování volíme a přizpůsobujeme dle možností a vybavení školy. Pracovní list B – pranostiky.

METODY A FORMY PRÁCE:

- motivační rozhovor
- práce s literaturou a internetem
- pozorování a monitorování přírodních jevů
- prezentace
- reflexe

I. st.
ZŠ

II. st.
ZŠ

POSTUP:

- Vysvětlíme cíl a pravidla pro práci. Stanovíme časové období, po které budeme pozorování provádět. Je lepší, když děti pracují ve skupinách. Skupiny se mohou v zaznamenávání údajů střídat.
- Do pracovního listu A zaznamenáváme údaje o počasí potřebné pro vyhodnocení pranostik.
- Vyhodnotíme záznamy. Jednotlivé pranostiky se žáci nejdříve pokusí vysvětlit sami. Pokud neznají určité výrazy, pomohou ostatní nebo pedagog.
- Porovnání jmen vztahujících se k pranostikám na jednotlivé dny se jmény v aktuálním kalendáři.
- Žáci mohou hledat a zjišťovat další informace k tématu v knihovně, kronice, na internetu apod. V těchto zdrojích můžete hledat i v případech, že budete chtít v ověřování pranostik pokračovat i v dalších měsících.
- Prezentace výsledků.
- Hodnocení.

REFLEXE:

- Které pranostiky jste již znali?
- Které jsou pro vás nové?
- Které jsou nejznámější?
- Která je vaše oblíbená?
- K čemu pranostiky dříve sloužily?
- Mohou být užitečné i v dnešní době?

TEMATICKÉ OKRUHY PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA:

- **Lidské aktivity a problémy životního prostředí** – klimatické změny a jejich vliv na životní prostředí

ROZVÍJENÉ KOMPETENCE:

ŽÁK

- vyhledává a třídí informace, zpracovává získané záznamy o počasí, porovnává je s pranostikami a vyhodnocuje,
- operuje s termíny a symboly, uvádí věci do souvislostí,
- samostatně pozoruje, experimentuje, porovnává výsledky,
- používá správně vybavení a pomůcky k měření údajů o počasí,
- samostatně řeší problémy,
- vyhledává informace z různých zdrojů a využívá k řešení zadaného úkolu,
- získané údaje prezentuje,
- účinně spolupracuje ve skupině,
- respektuje a ocení naše tradice a kulturní a historické dědictví.

Užitečné odkazy:<http://www.ceske-tradice.cz/><http://www.i-creative.cz/>Zdroj: <http://www.pranostika.cz/>I. st.
ZŠII. st.
ZŠ

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKA

A

Záznam počasí

Měsíc: LEDEN

Datum	Oblačnost, směr větru	Teplota vzduchu	Druh srážek	Množství srážek	Poznámky
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					
18.					
19.					
20.					
21.					
22.					
23.					
24.					
25.					
26.					
27.					
28.					
29.					
30.					
31.					

I. st.
ZŠII. st.
ZŠ

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKA

B

PRANOSTIKY na jednotlivé dny:

1. ledna (Nový rok)

Na Nový rok dešť – o velikonocích sních.

Na Nový rok hezky, bude tak i o žních.

Na Nový rok o slepičí krok.

2. ledna (Makaria)

Jaké počasí na svatého Makaria bývá, takové se i v září ozývá.

3. ledna (Jenovefy)

Třetí den ledna jasný – časné bouřky.

4. ledna (Idy)

Svatá Ida, ta dne přídá.

5. ledna (Jména Ježíš)

Na Jméno Ježíše – ke kamnům nejbliže.

Je-li na Jména Ježíš hezký den, bude úrodný rok; je-li vítr, bude málo ovoce.

6. ledna (Tři králů)

Na tři krále o krok dále.

Na Tři krále mrzne stále.

Na Tři krále mnoho hvězd – urodí se hojně brambor.

Je-li na tři krále jasno, zdaří se pšenice.

Masopust (od 6. ledna do popeleční středy)

Masopust na slunci – pomlázka u kamen.

Jsou-li v masopustě dlouhé rampouchy, je úrodný rok na mouchy.

7. ledna (Luciána)

O svatém Luciánu bývá často mlha k ránu.

8. ledna (Erharta)

O svatém Erhartu zima zebe do nártu.

9. ledna (Basilisy)

O svatém Bazilisi zima všude čiší.

10. ledna

Když 10. ledna slunce svítí, budem žita i vína hojnost míti.

11. ledna (Hygin)

Na svatého Hygina pravá zima začíná.

14. ledna (Hilaria; Vigilia)

Svatý Hilarius – vyndeť saně, schovej vůz!

Svatý Vigil z ledu mosty zřídil; a když neřídil, to je břídil.

15. ledna (Pavla poustevníka)

Na den svatého Pavla poustevníka pěkný den – dobrý rok: větrný den – mokrý rok.

16. ledna (Marcela)

Na svatého Marcela zima leze do těla.

17. ledna (Antonína poustevníka)

Svatý Antonín poustevník přináší led, nebo jej láme; nemá-li žádný, vyrobí hned.

18. ledna (Prisky)

Na svatého Priska pod saněmi píská.

19. ledna (Kanuta)

Na svatého Kanuta přichází zima krutá.

20. ledna (Fabiána a Šebestiána)

O svatém Fabiánu a Šebestiánu zalézá zima za nehty i otužilému cikánu.

Na svatého Šebestiána se musí někdo utopit, nebo zmrznout.

Nezmrzne-li cikán do Fabiána a Šebestiána, potom už nezmrzne.

Na svatého Fabiána a Šebestiána stromům opět míza dána.

21. ledna (Anežky Římské)

O svaté Anežce od kamen se nechce.

Svatá Anežka když laskavá, vypustí skřivana z rukáva.

22. ledna (Vincence)

Jasně slunko na Vincence k vinobraní chystá věnce.

24. ledna (Timotea)

Svatý Tymotj ledy láme, nemá-li je, nadělá je.

25. ledna (Pavla obrázení)

Na Pavla obrázení i zima se promění – buď popustí, nebo zhustí.

Medvěd na svatého Pavla obrázení obrací se na druhý bok.

26. ledna (Polykarpa)

Na svatého Polykarpa plná sněhu každá škarpa.

28. ledna (Karla Velikého)

Je-li Karel Veliký málo ledový, únor to zase napraví.

29. ledna (Františka Saleského)

Na Saleského Františka meluzína si často zapíská.

PRANOSTIKY vztahující se k celému měsíci:

- V lednu za pec si sednu.
- V lednu mráz – těší nás; v lednu voda – věčná škoda.
- Ve dne jas, v noci mráz.
- Leden jasný, roček krásný.
- Leden studený, duben zelený.
- V lednu málo vody – mnoho vína, mnoho vody – málo vína.
- Když v lednu hrom se ozve, hojnost vína je v očekáváníí.
- Lednová zima i na peci je znát.
- Když roste tráva v lednu, roste špatně v červnu.
- Mnoho sněhu v lednu, mnoho hřibů v srpnu.
- Co leden sněhem popráší, to únor s vichrem odnáší.
- Hojný sníh v lednu, málo vody v dubnu.
- Lenivého tahá mráz za nos, před pilným smeká.
- Je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu.
- Mokrý leden – prázdné sudy (neurodí se vína).
- Suchý leden, mokrý červen.
- Mlhavý leden – mokré jaro.
- Je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu.
- Když v lednu hrom se ozve, hojnost vína je v očekáváníí.
- Ryje-li krtek v lednu, končí zima v květnu.
- Lednové mlhy věští mokré jaro.
- V lednu moc sněhu, v červnu moc sena.
- Roste den, roste i zima.
- Neudrží leden, neudrží ani jeden.

Zdroj: <http://www.pranostika.cz/>

I. st.
ZŠII. st.
ZŠ